

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, професора, декана педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова **ОЛЕФІРЕНКА Тараса Олексійовича** на дисертаційне дослідження **ОСТРОВЕРШЕНКО Анни Петрівни** на тему: «**Формування цифрової компетентності здобувачів фахової передвищої освіти**», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Дисертаційне дослідження Островершенко А. П. присвячене теоретичному обґрунтуванню, розробленню та експериментальній перевірці психолого-педагогічних умов формування цифрової компетентності здобувачів фахової передвищої освіти в умовах цифрової трансформації суспільства та системи освіти. Актуальність теми не викликає сумніву, оскільки цифрові технології сьогодні є ключовим чинником модернізації освітнього процесу, зміни форм взаємодії учасників освіти, організації самостійної роботи здобувачів та реалізації змішаного й дистанційного навчання. Особливої ваги проблема набуває у фаховій передвищій освіті, яка поєднує загальноосвітню та професійну підготовку й має забезпечити конкурентоспроможність випускників на ринку праці.

У дисертації обґрунтовано, що формування цифрової компетентності здобувачів ЗФПО є необхідною умовою їхньої професійної готовності, розвитку автономності, відповідальної цифрової поведінки та здатності ефективно діяти в умовах воєнного стану, ризиків і невизначеності. Авторка демонструє глибоке розуміння сучасних міжнародних рамок цифрової компетентності, тенденцій розвитку цифрової освіти, викликів, пов'язаних із інтенсивним використанням цифрових сервісів, штучного інтелекту, онлайн-комунікацій.

Тема дисертації логічно пов'язана з пріоритетними напрямками розвитку сучасної педагогічної науки, концепцією цифрової трансформації освіти України та відповідає змісту наукових досліджень, що здійснюються в провідних наукових і освітніх центрах, зокрема в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова. Результати роботи узгоджуються з

державними та відомчими програмами цифровізації освіти, модернізації змісту й технологій професійної підготовки фахівців.

Теоретичне значення дисертації полягає в комплексному обґрунтуванні процесу формування цифрової компетентності здобувачів фахової передвищої освіти як цілісного багатовимірного феномена. Авторка на основі системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та цифрово-інтегрованого підходів:

- розкриває зміст і структуру цифрової компетентності здобувачів ЗФПО, виокремлюючи її компоненти, критерії, показники та рівні сформованості;
- обґрунтовує психолого-педагогічні умови формування цифрової компетентності, що забезпечують цілеспрямований, системний і результативний характер цього процесу;
- пропонує авторську модель формування цифрової компетентності, представлену шістьма взаємопов'язаними блоками (цільовим, теоретико-методологічним, змістово-компонентним, операційно-діяльнісним, блоком психолого-педагогічних умов та результативним).

Розроблена модель вирізняється логічною цілісністю, міжблоковою узгодженістю, орієнтацією на інтеграцію цифрових технологій у навчальну та професійно спрямовану діяльність здобувачів, що розширює наявні наукові уявлення про цифрову компетентність у системі фахової передвищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні цілісної системи інтерактивних завдань і методичних рекомендацій для викладачів ЗФПО, спрямованих на формування цифрової компетентності здобувачів у змішаному, дистанційному та аудиторному форматах. Система завдань охоплює напрями формування цифрового освітнього середовища, інформаційної безпеки, цифрової етики, аналітичної діяльності, цифрової комунікації та професійно орієнтованої взаємодії з цифровими сервісами.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес низки закладів фахової передвищої освіти та презентовано на засіданні міського методичного об'єднання економіко-аналітичного циклу ЗФПО м.

Києва, що засвідчує можливість широкого застосування одержаних напрацювань.

Дисертація відзначається високим ступенем науковості, методологічною виваженістю та коректністю побудови дослідницької логіки. Обрано адекватний комплекс методів дослідження, що відповідають меті та завданням роботи: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація наукових джерел), емпіричні (анкетування, тестування, опитування, спостереження, бесіди, дискусії), психолого-педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), методи математичної статистики (кореляційний, кластерний, дисперсійний аналізи).

Дисертантка забезпечує репрезентативність вибірки, описує організацію експериментальної роботи, дотримується етичних вимог щодо участі здобувачів освіти, коректно інтерпретує отримані кількісні та якісні показники. Узагальнення результатів має логічний характер, чітко пов'язане з висунутими гіпотезами та поставленими завданнями. Висновки до розділів і загальні висновки логічно випливають із поданого теоретичного аналізу й емпіричних даних, відображають наукову новизну й практичну значущість роботи.

Достовірність результатів підтверджується також широкою апробацією основних положень дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, наукових семінарах, засіданнях кафедр, а також значною кількістю публікацій, у тому числі у фахових виданнях України та зарубіжних наукових періодичних виданнях, серед яких – стаття в журналі, що індексується в базі даних Scopus.

Оцінюючи дисертацію загалом позитивно, вважаємо за доцільне висловити низку дискусійних положень і побажань, що можуть бути враховані авторкою в подальших наукових розвідках:

1. Попри те, що міждисциплінарний характер проблеми цифрової компетентності в роботі фактично реалізовано, у вступі й загальних висновках можна було б артикулювати зв'язок дослідження з психологією, інформатикою, освітнім менеджментом, а також із сучасними міжнародними

рамками цифрової компетентності й тенденціями використання штучного інтелекту в освіті.

2. Однією з психолого-педагогічних умов є створення цифрового освітнього середовища. Доцільно було б запропонувати авторське визначення цього поняття

3. Доцільним було б здійснення порівняльного аналізу результатів експерименту з даними інших досліджень, зокрема в європейському освітньому просторі, що посилює міжнародний вимір роботи.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

За змістом, структурою, рівнем теоретичного й методичного опрацювання проблеми дисертація Островершенко А. П. відповідає вимогам до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, визначеним чинним законодавством України та Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії».

Робота містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Обсяг основного тексту, кількість таблиць і рисунків є достатніми для повного розкриття теми. Стиль викладу загалом відповідає науковим нормам, термінологія використовується послідовно й коректно.

Наявність значного масиву публікацій, у тому числі у фахових та зарубіжних виданнях, участь у міжнародних і всеукраїнських конференціях, а також підтверджене впровадження результатів у практику закладів ЗФПО і діяльність наукових та методичних установ свідчать про завершеність і високий рівень дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертація Островершенко Анни Петрівни на тему «Формування цифрової компетентності здобувачів фахової передвищої освіти», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю: 011 - Освітні, педагогічні науки, за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язанням проблем, практичним значенням

відповідає вимогам до оформлення дисертацій і може бути рекомендована до захисту на засіданні разової спеціалізованої вченої ради.

Рецензент
кандидат педагогічних наук,
професор,
декан педагогічного факультету
УДУ імені Михайла Драгоманова

